

Nr 190

Av herrar Carlsson i Tyresö och Kristenson, om inrättande av särskilda fakulteter eller institutioner för arbetsmarknadsfrågor.

(Lika lydande med motion nr 154 i Första kammaren)

Den nya tekniska utvecklingen — med bland annat automation och atomenergi — går oerhört snabbt framåt i stora delar av världen. Det är säkert ingen överdrift att påstå att vi står på tröskeln till en ny industriell revolution. Inom alla vetenskaper kommer stora och revolutionerande upptäckter och nya rön.

Snabba tekniska förändringar medför stora samhälleliga förändringar, både på det ekonomiska, politiska, sociala och kulturella området. Utvecklingen ställer därmed andra och nya krav på människorna.

Det gäller att i tid möta alla dessa krav som växer fram i föränderlighetens samhälle; inte minst är detta viktigt på skolans och utbildningens område.

Framtidens samhälle kommer i högre grad än dagens att behöva människor med bättre såväl praktiska som teoretiska kunskaper på de flesta av livets områden.

För arbetarrörelsen i Sverige har det från början varit en självklarhet att alla ungdomar och begåvningar — oberoende av pappas plånbok — skall ha samma möjligheter till utbildning. Denna målsättning är på god väg att förverkligas.

De som önskar att förkovra och utbilda sig bör på alla sätt hjälpas. Hindren för dem måste rivas ned.

I Sverige finns en stor grupp av fackligt och politiskt verksamma personer, som aldrig fått en rejäl chans till fortsatt utbildning och till högre studier, trots deras begåvning och fallenhet för studier.

Dessa människor — ofta mellan 30 till 50 år men även inom andra åldersgrupper — finns inom hela arbetarrörelsen och inom folkrörelserna. Dessa människor, som gör bra samhällsinsatser utan direkt formell utbildning, måste i det nya och framtida samhället få en ordentlig chans till högre utbildning.

Folkbildningen och skolningen av fackliga och politiska ledare och medlemmar i Sverige ligger internationellt sett på ett mycket högt plan och

omfattas av många. Om vi vill bygga ett ännu bättre samhälle kommer emellertid kraven att härvidlag skärpas.

När LO:s nya folkhögskola invigdes, yttrade LO-ordföranden Arne Geijer bland annat följande:

»Den allmänna skolan kan av naturliga skäl inte ge de kunskaper som främst erfordras för dem som är aktiva i det fackliga arbetet. Den svenska arbetsmarknaden är i dag långt mer komplicerad än tidigare. Och (om) vi önskar att de som har ansvaret för den fackliga verksamheten inom våra organisationer också skall ha tillräckliga kunskaper och förutsättningar att på ett tillfredsställande sätt företräda fackföreningsrörelsens intressen oavsett om det gäller förhållandet till samhällliga organ eller vid överläggningar och förhandlingar med motparten, nämligen arbetsgivaresidan.»

Och herr Geijer fortsatte: »Säkert finns det ett samband mellan den fackliga bildningsverksamheten och stabiliteten på den svenska arbetsmarknaden. De fackliga förtroendemännen har lokalt och centralt . . . lärt sig att bättre förstå de ekonomiska faktorer som påverkar löntagarnas ställning, och deras ökade kunskaper har givit dem förmåga att lösa flertalet av de tvistefrågor som uppstår på arbetsplatserna.»

Det är utomordentligt till nytta för folkrörelse-Sverige och för hela samhället om ledare och medlemmar har en god skolning och utbildning.

Det måste vara en stor brist och ett oerhört slöseri att så många begåvade inom folkrörelserna inte skall ha tillgång till högre utbildning. Varför skall inte dessa personer, som inte råkar ha studentexamen eller annan speciell formell utbildning, kunna vinna inträde vid universitet för högre studier? Deras beläsenhet är ofta imponerande, deras praktiska erfarenhet stor, och de har en uppriktig vilja att förkovra sig.

Den viktiga undervisningen i arbetsmarknadsfrågor är i stor utsträckning försummad vid universiteten och fackhögskolorna; inom det området bör snarast en kraftig uppräckning ske. Varför införes inte obligatorisk undervisning i arbetsmarknadskännedom?

Också forskningen i arbetsmarknadsfrågor och närbesläktade problem behöver intensifieras. Det gäller att få ett bättre samarbete till stånd och en samordning mellan berörda parter, d. v. s. i första hand mellan organisationerna på arbetsmarknaden och universiteten.

En särskild fakultet eller institution vid universiteten borde inrättas med uppgift att vara den sammanhållande — även andra fakulteter berörs — vid undervisning och forskning på de här viktiga områdena. Behovet blir inte mindre med en övergång till ett betygssystem byggt på någon form av poängmetod. Vid en sådan fakultet, där undervisningen leder fram till någon form av högre examina, skulle den nämnda kategorien av människor från arbetarrörelsen och folkrörelserna vara mycket lämpad att studera. Naturligtvis skall emellertid studierna vara öppna för alla intresserade.

Erfarenheter kan vinnas från andra länder, inte minst från Förenta

staterna. Där finns det många universitet som ger undervisning i fackliga frågor, arbetsmarknadsproblem och frågor som berör förhållandet anställda—arbetsgivare och som för den studerande kan leda till en akademisk examen; vid dessa universitet bedrivs också en intressant forskning om arbetsmarknadens problem. Resultaten publiceras i böcker, broschyrer etc. som visat sig mycket värdefulla.

Vid exempelvis Rutgers-universitetet i New Brunswick, New Jersey, finns ett system med »pyramide of service», där de studerande fackföreningsmedlemmarna kan börja från grunden och sedan avlägga en högre examen. Studierna omfattar fackföreningskunskap, historia, ledarskap, kollektivavtal, nationalekonomi samt »labormanagement relations», d. v. s. i vidsträckt mening förhållandet löntagare—arbetsgivare, fackliga sammanslutningar och arbetsgivarorganisationer.

Det finns också andra universitet i USA, som på det här området bedriver en värdefull undervisning och forskning, exempelvis vid Institute of Industrial Relations vid California-universitetet i både Berkeley och Los Angeles; vid Wayne State-universitetet och dess Institute of Labor and Industrial Relations; vid Harvard-universitetet med bl. a. dess Trade Union Program; vid Roosevelt College och vid Chicago-, Cornell-, Penn State-, Wisconsin-, Columbia- och Minnesota-universiteten, för att nu nämna en del. Även andra länder kan vara väl värda ett studium i de här frågorna.

På alla områden, som vi berört i denna motion, behövs en ny syn och en kraftig upprustning i föränderlighetens samhälle. Det gäller undervisning och forskning i arbetsmarknads- och samhällsfrågor; att söka utvärdera och förbättra de mänskliga relationerna på arbetsmarknaden och på arbetsplatserna, att studera de ekonomiska faktorerna och människans roll i automationens tidsålder, att noga följa frågorna utanför Sveriges gränser och alltid ha ett internationellt perspektiv. Det här är frågor och problem som är lika viktiga för de anställda som för företagen och alla samhällsmedborgare.

Som vi betonat är det utomordentligt viktigt att de berörda kategorierna inom fackföreningsrörelsen, arbetarrörelsen och folkrörelserna får möjlighet — utan ekonomiska svårigheter — att i de nämnda frågorna bedriva universitetsstudier.

Med stöd av ovanstående hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning beträffande inrättandet av en särskild fakultet eller institution vid universiteten för forskning och undervisning i arbetsmarknadsfrågor i vid bemärkelse, där personer från fackföreningsrörelsen och folkrörelserna ges möjligheter till högre undervisning.

Stockholm den 26 januari 1965

Ingvär Carlsson

Valter Kristenson